

— Ἡ διαγωγή σας αὐτή, ἰατρέ, εἶναι ἀλλόκοτος· ὁ Κ. Ἄλλορυ σὰς ἀπεκρίθη . . .

— Ἀδιάφορον.

Καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ὁ βαθύπλουτος ἔμπορος, ἐξηπλωμένος ἐπὶ ἐρυθροῦ ἀνακλιντήρος ἐφαίνετο ὑπνώτων· τρίψας τοὺς ὀφθαλμούς, ἀνεσηκώθη ὀλίγον καὶ μὲ ἐγνώρισεν.

— Ἰατρέ, ἀνέκραξεν ὅλως ἔντρομος, τί σημαίνει τοῦτο; καὶ τί μὲ θέλετε;

— Δὲν θὰ ἐπάτουν εἰς τὴν οἰκίαν σας, ἐὰν ὑποθέσεις σημαντικὴ ἀποβλέπουσα ὑμᾶς δὲν μ' ἐβίβζεν. Ἰδοὺ ἐπιστολή.

Ἐίδε τὴν μαύρην σφραγιδα, ὥχριάσεν, ἤνοιξε τὰ χεῖλη, ἀλλὰ δὲν ὠμίλησεν. Ἐν τοσοῦτῳ εἰσῆλθε καὶ ἡ μέγαιρα, ἐστάθη ὀρθία παρὰ τὸ παράθυρον, καὶ προσήλωσεν ἐπάνω μου τοὺς λαμποκοποῦντας μικροὺς ὀφθαλμούς της.

— Εἰ, ὑμᾶς μόνον ἐπιθυμῶ νὰ ὁμιλήσω, εἶπον δακτυλοδεικτῆσας τὴν γυναῖκα.

— Πῶς ὑποφέρετε, ἀνέκραξεν αὐτὴ ἀποτεινόμενη πρὸς τὸν Ἄλλορυ, τοιαύτην αὐθάδειαν;

Ἄλλ' ἐκεῖνος ἐννοήσας ἀπὸ τὸ ἥθος μου ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σπουδαιότητος ὑποθέσεως, ἔνευσε πρὸς αὐτὴν νὰ ἐξέλθῃ. Ἐγὼ δὲ ἔφερα τὸ θρανίον μου παρὰ τὸν Ἄλλορυ ἐνῷ μὲ ἠτένιζε σχεδὸν τρέμων.

— Ἀναγνώσατε, εἶπον, τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἀναγνώσατέ την.

Καὶ λαβὼν αὐτὴν παρετήρησε τὴν μαύρην σφραγιδα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν· καὶ ἔπειτα μὲ ἠτένισε.

— Γνωρίζετε, ἡρώτησα, τὸν χαρακτήρα;

— Ὅχι, ἐψιθύρισε.

— Παρατηρήσατε ἀκόμην, καὶ θὰ τὸν γνωρίσετε.

Ἀπέθεσεν εἰς τὰ τρέμοντα γόνατά του τὴν ἐπιστολήν, ἀνεζήτησεν ἐπὶ πολὺ τὰς διόπτρας του, τὰς ἐφήρμοσε τέλος πάντων εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, ἀνέλαθεν, ὀλονὲν τρέμων, τὴν ἐπιστολήν, καὶ ἐφάνη ζήτων ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιγραφὴν.

— Δὲν ἤξεύρω, εἶπεν . . .

Ἐγὼ δὲ ἐσιώπων.

— Εἶναι γράψιμον ἀνδρός, καὶ ἀνδρός, ὑποθέτω, εἶπε βλέπων με ἄνωθεν τῶν διοπτρῶν του.

— Πρὸ ὀλίγου, κύριε, ἡ ἀνάκρισις εἰς τὴν ὁποίαν παρευρέθην ἡσχολεῖτο εἰς ἐξέτασιν αὐτοχειρίας. Σὰς ἀποβλέπει.

Ἡ ἐπιστολὴ ἔπεσεν ἀπὸ τῆς χεῖράς του, καὶ τὰ χεῖλη του ἠνοιχθῆσαν.

— Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος σὰς γράφει, ἐπνίγη· σήμερον εἶδα τὸ πτώμα του ἐξηπλωμένον εἰς τράπεζαν. Οἱ σδυσμένοι ὀφθαλμοί, τὰ συνεσταλμένα χεῖλη, ἡ καταλασπωμένη κόμη του μὲ ἀνενθύμισαν σὰς, κύριε, σὰς, διότι τὸν ἐφρονεύσατε. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἦτον ὁ Ἕλλησι.

Καὶ τὰ μὲν χεῖλη του ἐταράσσοντο χωρὶς νὰ ὁμιλῇ, ἡ δὲ φυσιογνωμία του ἐγένετο ἀπαισία. Καὶ ἐγὼ ἠπόρουν βλέπων τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἀπανθρώπου ἐκείνου. Ἐν τοσοῦτῳ ἡ οἰκονόμος εἰσῆλθεν ἀκροποδῆτι, καὶ αἶμα ἰδὼν αὐτὴν ἀνέκραξεν·

— Ἐξω, ἐξω.

Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ πρῶτον σύμπτωμα τοῦ ματαίου ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως, ὅστις ἐπὶ ἓνα μῆνα ἐβασάνιζε τὸ ἔνοχον ἐκεῖνο γεράντιον. Δὲν ἀναγκάζω τὸν ἀναγνώστην νὰ μὲ παρακολουθήσῃ καὶ περαιτέρω εἰς τὸ ἐπώδυνον στάδιον εἰς τοῦ ὁποίου τὸ τέρμα ἐγγίζομεν. Εἰς τί ἐχρησίμευσεν ἡ περιουσία τὴν ὁποίαν ἠθέλητε νὰ κληροδοτήσῃ εἰς τὴν θυγατέρα του; ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς της εἶχε ξηρανθῇ, καὶ μάτην ἐδοκίμασα νὰ μετριάσω τὴν λύπην τὴν ὁποίαν θὰ ἠσθάνετο μανθάνουσα τὸ δυστύχημά της. Κατεβλήθη ὑπὸ ἐγκεφαλίτιδος δεκαπέντε ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς της, ἀποθανόντος ὑπὸ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐξασθένεις της, ὥστε ἐφαίνετο βεδυθισμένη εἰς λήθαργον· ἐπεκαλούμην τὸν θάνατόν της ὡς χάριν παρὰ Θεοῦ. Θεραπεύων ἀλληλοδιαδόχως μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας τὰ πρόσωπα τῆς τραγωδίας ταύτης, τῆς ὁποίας τὰ ἴχνη δὲν θέλουσιν ἐξαλειφθῇ ἀπὸ τὸν νοῦν μου, εἶδον ὅλα καταβαίνοντα τὸ ἔν μετὰ τὸ ἄλλο εἰς τὸν τάφον, τὸν ὁποῖον ἠνοιξεν ἡ αὐτοχειρία τοῦ Ἕλλησι. Ἡ μοῖρα, ἡ Νέμεσις αὐτῇ τῶν ποιητῶν, ἐξεπλήρωσεν ἀνηλεῶς τὸ ἔργον της. Ἀθεράπευτος ἀγωνία, μετάνοια σκληρά, πόνοι φυσικοί, κατήντησαν ἀφορήτους τὰς τελευταίας ὥρας τοῦ Ἄλλορυ. Ἡ Μαρία, περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς της, μόλις ἐδυνηθῇ νὰ ἀσπασθῇ τὸν υἱόν της Ἑρρίκον, ὅστις ζῇ σήμερον ἐν Λονδίῳ, κύριος τῆς μεγάλης περιουσίας, τοῦ πάππου του.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.)

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, ὑπὸ Ἰωάννου Φιλῆμονος. Τόμ. Α' καὶ Β'. Ἀθήναι, 1839.

—οοο—

Οὐδέποτε βλέπομεν ἐθνικὴν ἐορτὴν ἐρχομένην, καὶ ἐν ταῖς δημοσίαις πλατείαις ἀνεγειρόμενα τὰ εὐτελῆ ἐκεῖνα, σινδόνας περιπεταννύμενα, ἱκρία, τὰ, ὡς ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀραβος, τὴν πρῶτην πηγνύμενα καὶ τὴν ἐπαύριον ἀποσκισσόμενα, χωρὶς ν' ἀναλογισθῶμεν ὅτι καθυστεροῦμεν ἀπαράιτητον ἐθνικὸν ὄφλημα, τὴν ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ τόπῳ τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν πολυτίμων ἡμῶν λατομείων τοῦ πεντελῆσιου καὶ τοῦ λυχνίτου λίθου, ἀνέγερσιν μνημείου περικόσμου καὶ καταγλύφου, ἐν ἐπιγραφαῖς, ἐν προτομαῖς, ἐν συμπλέγμασι καὶ ἀγάλμασι διηγουμένου τὸ ἐνδοξον γεγονός της Ἑλληνικῆς ἀπελευθερώσεως, καὶ παραδίδουν τῇ εὐγνωμοσύνῃ τῶν ἐπερχομένων τὰ ὀνόματα καὶ τὰ κατορθώματα τῶν γνησίων καὶ μεγάλων ἀγωνιστῶν, ὧν πρῶτιστος ἦν αὐτός ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος. Τοιαῦτο μνημεῖον ἐκπροσωποῦν τῆς πατρίδος τὴν εὐκλειαν, θέλει τιμῆται τὰ αἰσθήματα τῆς ἀνεγειρούσης γενεᾶς οὐχ ἥττον ἢ τὴν μνήμην τῆς ὑπὲρ ἧς ἀνεγείρεται· δι' ὃ

χρίοντες επικροτούμεν εἰς τὰ ἔργα ἐκείνων, ὅσοι ὡς ὁ Κ. Τρικούπης καὶ ὡς ὁ Κ. Φιλήμων, ἐκ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων ὁρμώμενοι, ἰδρύουσιν αὐτοὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν παλλίγγενεσίν μνημεῖα οὐχὶ μὲν ἐκ χαλκοῦ ἢ ἐκ λίθου, ἀλλὰ μνημεῖα ἱστορικά, λαμπρότερα ἐκείνων καὶ μονιμώτερα. Τὰ Προπύλαια καὶ ὁ Παρθενὼν τιμῶσι τοῦ Περικλέους τὸ ὄνομα, ἀλλ' ἐν ταῖς διαδοχαῖς τῶν αἰώνων ἐδύνατο νὰ ἐκλείψῃ κατόπιν αὐτῶν καὶ ἐκεῖνο, ἐὰν ὁ Θεοκυδίδης δὲν τὸ καθίστα αἰώνιον, ὡς ἐξέλιπον τὰ ὀνόματα τῶν Βασιλέων, ὧν αἱ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομαὶ ἀνασκάπτονται σήμερον ἐν Ἀσίᾳ, διότι ἡ ἱστορία τ' ἀπεσιώπησεν, ἢ διότι αὐτὴν τὴν ἱστορίαν ἐγκαλύπτουσιν ἐτι τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς τὰ μυστήρια.

Εἶναι δ' ἡ ἱστορία τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως μνημεῖον ἔχον διπλοῦν τὸ πρόσωπον, ἐν μὲν ἐστραμμένον πρὸς τὸ παρελθόν, εὐγνωμοσύνην ἔμψαινον, ἕτερον δὲ ἀφορῶν πρὸς τὸ μέλλον, καὶ διεσκευασμένον εἰς φάρον ἀντανακλῶντα τὰ τῆς ἀρχαιοτέρας πείρας διδάγματα, καὶ μάλιστα χρήσιμον εἰς ἔθνος μὴ ἐτι περατῶσαν τὴν ἐναγώνιον θαλασσοπλοῖαν του. Ἱστορία πρακτικὴ, φιλαλήθης, ἀκριβολόγος, οὔτε τὰς καλὰς πράξεις παρηρῶσα, οὔτε τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ λάθη ἀποκρύπτουσα, τοὺς χαρακτήρας δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας εὐκρινῶς διαγράφουσα, καὶ τὰς αἰτίας μετὰ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐκθέτουσα καὶ συνείρουσα, εἶναι ἔργον δικαιοσύνης διὰ τὸ ἔθνος ἀπέναντι τοῦ ξένου κόσμου, καὶ υπερτάτης διδασκαλίας πρὸς ἑαυτό. Τοιαύτη δὲ, καθόσον ἐκ τοῦ προοιμίου τῆς δύναται νὰ κριθῇ, εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ Κ. Φιλήμονος.

Ἐν αὐτῇ βεβαίως μεγάλα κατοπτρίζονται καὶ γενικά καὶ ἰδιωτικά σφάλματα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ πολλὰ ἀρεταὶ ἀξίαι σεβασμοῦ καὶ ἐπαίνου. Ἡ Εὐρώπη, ἥτις ἐν Ἀνατολῇ ἔχει τοῦ θώρακός της τὸ κεχρῆος, καὶ πολλάκις εἶδεν ἐκείθεν ἀρθέντα νέφη ἔγγραυ ἀπειλῶν παγκοσμίου πολέμου, ἥτις ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κινδύνου πολυτρόπως ζητεῖ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ, ἀδύνατον νὰ εἶδε μετ' ἀδιαφορίας νέον ἐν τῇ Ἀνατολῇ στοιχεῖον ἀναφανέν· καὶ ὅσῃν ἂν ἐπροσποιήθῃ κατὰ καιροῦς, καὶ ἔνεκα πολιτικῶν περιπετειῶν, ψυχρότητα πρὸς αὐτό, ἀδύνατον νὰ μὴ ἐρευνᾷ ἂν δι' αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ εὕρῃ διέξοδόν τινα τῶν δυσχερειῶν της, καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ σταθμίσῃ ἐπομένως τὴν ἱκανότητα καὶ ἀξίαν αὐτοῦ. Ἐν ἱστορίᾳ οἷα ἡ παρούσα, ἀπληλαχμένη μὲν ῥητορικοῦ κόμπου καὶ ἀκρίτου μεγαλαυχίας, εἰλικρινεῖ δὲ καὶ ἐμπαραισταμένη, θέλει μὲν ἀπαντήσῃ οὐκ ὀλίγα τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ λυπηρὰ, ἀλλ' ἂν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας σπουδαίως ἐνδιαφέρηται, τὰς περιστάσεις ἀναμετρομένη ἐξ ὧν ἐξήρχετο καὶ πρὸς ἃς ἐπάλασε τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, θέλει θαυμάσει βεβαίως, οὐχὶ ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, τὸ δι' αἰώνων ἐρέζομενον τῷ ἐλληνικῷ ἔθνει καὶ ἑμμόνον αἰσθημα τῆς ἐλευθερίας, τὴν ἀπ' ἄκρου μέχρ' ἄκρου ἀκλόνητον πεποιθήσιν του, ὅτι θέλει ἐκ-

λάμψει ποτὲ ἡ ἡμέρα αὐτῆς, τὴν ἀνδρείαν του ἐν ταῖς μάχαις, τὴν σταθερότητά του ἐν τῷ ἀνίσῳ ἀγῶνι, τὴν διανοητικὴν καλλιέργειαν τῶν ἀνωτέρων τάξεων, τῶν κατωτέρων τὴν ζωρότητα καὶ τὴν νοημοσύνην, καὶ τὸ πρὸ πάντων χαρακτηρίζον λαὸν τῆς ἐλευθερίας του ἀξίον καὶ σπουδαῖον αὐτῆς χρῆσιν ποιούμενον, ὅτι ἡ πρώτη τῆς αὐτονομίας του πράξις ἦν πάντοτε νὰ ὑποβάλληται εἰς νόμον καὶ νὰ καθιδρῇ κυβένησιν.

Ἀλλ' ἐνθ' ἡ Εὐρώπη ἐν τῇ ἀκριβοῇ εἰκόνι τῆς ἐπαναστάσεως βλέπει ἀναζώντα τὸν λαὸν ὃν ἡ ἀρχαιότης ἐθαύμαζε, μετὰ τῶν αὐτῶν σχεδὸν χαρακτηριστικῶν καὶ ἰδιοτήτων του, μετὰ πολλῶν τῶν ἐλαττωμάτων του, ἀλλὰ καὶ μετὰ πασῶν του τῶν ἀρετῶν, καὶ τὸν βλέπει ζώσιμον, ἐπιχειρηματικόν, δεκτικόν προόδου καὶ ἀναπτύξεως, καὶ τὸν ἀσπάζεσθαι ὡς βάσιν ἐφ' ἧς δύναται νὰ ἰδρῇ τὸ τοῦ μέλλοντος οἰκοδόμημα στερεόν καὶ ἀκίνδυνον, συγχρόνως θέλουσι βλέπει οἱ Ἕλληνες ἐν αὐτῇ πάντας τοὺς σκοπέλους δι' ὧν διέβη τὸ σκάφος τῆς ἀνεξαρτησίας των, πρὶν ἢ καταχθῇ εἰς τὸν λιμένα τῆς σωτηρίας, πάσας τὰς εὐγενεῖς πράξεις, τὰς ὑποχρεούσας τοὺς υἱοὺς εἰς ἔργα ἀντάξια τοῦ ἡρώδους τῶν πατέρων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ πάντα τὰ λάθη εἰς ἃ ἐξ ἀπειρίας ἢ ἐκ κακίας τινῶν προσέκρουσαν, ὧν πολλὰ ἠπειλήσαν αὐτάνδρον καταποντισμὸν, καὶ ὧν ἡ μνήμη πρέπει νὰ διατηρῇται πρὸς ἀποτροπὴν καὶ νοουθέτησιν· καὶ ἀναλογιζόμενοι τὰ θαύματα τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς αὐταπεκνήσεως, τὰς θυσίας καὶ τοὺς ἀγῶνας δι' ὧν ἡ μεγάλη γενεὰ τῶν συγχρόνων τοῦ Βόττσαρν καὶ τοῦ Καραϊσκάκη κατεκτήσατο τὸν μυριάκις κινδυνεύσαντα ν' ἀπολεσθῇ ἀνεπιστρεπτὶ θησαυρὸν τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, θέλουσιν ἐτι μᾶλλον αἰσθανθῇ τὴν βαρέως ἐπιχειμένην αὐτοῖς εὐθύνην, τοῦ νὰ διατηρήσωσι καὶ ἀλώδην τὰ τέρατα ὅσα παρέλαβον ἀνέτως παρὰ τῶν πατέρων των, ἂν δὲν τοῖς ἐπεφυλάχῃ ἡ εὐτυχία τοῦ νὰ στήσωσι νέα, καὶ δι' ἄφρονος ἢ ἀπερισκέπτου διαγωγῆς νὰ μὴ διακινδυνεύσωσι τὴν ἱεράν παρακαταθήκην, ἥτις ἀπαξ ἀπολεσθεῖσα, θέλει πιθανῶς ἀπολεσθῇ διὰ πάντοτε, καὶ ἧς ὀφείλουσι λόγον οὐ μόνον ἐκείνοις παρ' ὧν τὴν παρέλαβον εἰς ἀσφαλὴ διατήρησιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιγινόμενοις, οἷς πρέπει νὰ τὴν παραδώσωσιν ἀδολοῦν καὶ ἐπηυξημένην. Ὑπὸ καθαροῦ καὶ ἑμφρονος πατριωτισμοῦ ὑπεγορεύθησαν τὰ χρυσὰ ἔπη δι' ὧν ὁ Κ. Φιλήμων περατοῖ τὰ προλεγόμενα τοῦ δευτέρου τόμου τῆς ἱστορίας του. α Ἐἴθε ἐννοήσωσι καλῶς οἱ ἐλεύθεροι ἀπόγονοι τὰ δύσκολα καθήκοντα ἑαυτῶν πρὸς τὴν ἀκμιαίαν διατήρησιν τοῦ διὰ τοσούτου αἵματος πολυτίμου ποτισθέντος δένδρου τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας, ἐνθυμούμενοι πάντοτε τοῦ μεγάλου τῆς Πηνελόπιδος ῥήτορος εἰπόντος τὴν πολιτικὴν ταύτην ἀλήθειαν· Ἰὸ γυνάξαι τ' ἀγαθὰ τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερον. »

Οὐδὲν βεβαίως ἔργον τέχνης, καὶ μάλιστα ἔργον φιλολογίας, δύναται ἀκριβῶς νὰ κριθῇ ἐξ ἀτελῶν τεμαχίων, καὶ νὰ ἐκτιμηθῇ ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὅλον.

Ἀλλὰ καὶ τοὶ τῆς παρούσης ἱστορίας ἐλάχιστον μέρος ὑπ' ὅσων ἔχοντες. καὶ κυρίως τὸ προοίμιον μόνον αὐτῆς, ἐν ὧμος οὐσιωδέστατον καὶ θεμελιώδες αὐτῆς προτέρημα δυνάμεθα τοῦλάχιστον ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων νὰ καταδείξωμεν, καὶ τοῦτο εἶναι ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ παρκατήσῃ κυρίως ὡς αὐτογραφίαν τινὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως, αὐτῆς οὕτως εἰπεῖν ἐκντὴν διηγουμένης, αὐτὸς μόνον μετριοφρόνως εἰς ἐκντὸν ἐπιφυλαζόμενος, νὰ διείρῃ τὰ συμβάντα εἰς συνεχτὴ μίτον, νὰ συναρμολογῇ, ἐξηγῇ καὶ σαφηνίσῃ αὐτὰ, καὶ νὰ καταδεικνύῃ τὴν φιλοσοφικτὴν συνάφειαν τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων.

Τῷ ἄντι, δι' ἀγώνων ἀντρίτων, καὶ οἷς ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη ἐφείλεται, κατέρθωσεν νὰ συλλέξῃ καὶ νὰ περισώσῃ τῆς καταστροφῆς πάμπολλα ἐπίσημα καὶ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα, πληροῦντα τῶν δύο τόμων τὸ μέγιστον μέρος, καὶ χρησιμεύοντα ὡς μάρτυρας τῶν γενομένων ἀπταίστους. Τῆς ἐπιτηδεωτάτης ἀρηγήσεως τοῦ ἱστορικοῦ, πολὺ ζωηρότερον ὁμιλοῦσιν εἰς τὴν φαντασίαν καὶ συγκινοῦσι τὸ αἶσθημα αἱ τοιαῦται γνήσιαι ἀποδείξεις τῶν χρόνων καθ' ὅς παρήχθησαν. Ἐν αὐταῖς βλέπομεν ἄνευ τῶν διοπτρῶν ξένων παθῶν, ξένων συμφερόντων καὶ ἐκτιμήσεων, αὐτὰ τὰ πράγματα ὡς συνέβησαν ἀνελλισσόμενα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, αὐτὰ τὰ πρόσωπα, ὡς ἐσκέφθησαν καὶ ὡς ἐπραξάν ἐμφανιζόμενα ἐνώπιόν μας, οὐχὶ σχηματιζόμενα ὡς ἐπὶ τοῦ προσκηνίου τῆς ἱστορίας, ἀλλ' ἀπλαστον ὁμιλοῦντα τὴν γλῶσσαν ἣν τότε ὁμίλουν, καὶ ἀπροσπονήτως ἐνεργοῦντα, ὡς ἐν ἀγνοίᾳ ὅτι ἔχουσι τὸ μέλλον ὡς θεατὴν. Ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαιότητος, τῶν ἐντελεστέρων σελίδων τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Θουκυδίδου προτιμῶμεν πολλάκις τεμάχιον λίθου ἐν τοῖς ἐρειπίοις ἀνασκαπτόμενον, σύντριμμα ψήφισματος ἢ ἀλλης τινος πράξεως δημοσίας ἢ ἰδιωτικῆς, διότι τοῦτο εἶναι οὐχὶ ἑμμετος ἀντανάκλασις ἢ ἀπήχησης τῶν πραγμάτων εἰς τὴν ἀναφέρεται, ἀλλ' ὡς τις ὅστις αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος, σταλάζουσα μεταξὺ ἡμῶν, ὡς τις τῶν μυστηρίων αὐτῆς αὐτοπρόσωπος παραστάτις. Τοιαῦτα εἰσὶ καὶ τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ἃ ὁ Κ. Φιλήμων διέσωσε καὶ ἐξέδωκε, καὶ μὴ λίαν ἐθνικὰ, διαφόρως μὲν δυνάμενα νὰ μεταλλευθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐρευνῶντων τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ μένοντα αὐτοῖς πάντοτε τὰ μόνα ἀπταίστα ἀληθείας ταμεῖα. Τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν θὰ ἐλογιζόμεθα ὡς ζημίαν ἐθνικὴν, καὶ εὐχῆς ἔργον θεωροῦμεν νὰ προσδιορισθῇ μέρος εἰς τὴν δημόσιον διδλίοθηκην, εἰς ὃ, ἐν ὧσιν εἶναι εἰσέτι κενὸς, νὰ προσκληθῶσι πάντες οἱ κακτῆμένοι ἔγγραφα ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπανάστασεως, καὶ τοιοῦτοι εἰσὶ πολλοί, νὰ τὰ καταθέσωσι πρὸς διατήρησιν καὶ πρὸς κοινὴν χρῆσιν, ἐπιφυλαττόμενοι τὴν ἰδιοκτησίαν αὐτῶν. Τὴν σύστασιν τοιοῦτου ἀρχείου θεωροῦμεν ἀξίαν πάσης μερίμνης τῆς Κυβερνήσεως.

Προοίμιον δε τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ Κ. Φιλήμωνος ὠνομάσαμεν τὸ μέχρι τοῦδε ἐκδοθὲν αὐτῆς μέ-

ρος, καὶ τοὶ ἀποτελοῦν δύο ὁλοκλήρους τόμους, διότι οὗτοι δὲν ἐράπτονται ἐπὶ τῆς ἐπανάστασεως ἐν τῇ κυρίᾳ Ἑλλάδι, ἀλλὰ περιστρέφονται εἰς μόνον τὰ τῆς ἐταιρίας καὶ εἰς τὰ ἐν Ἀχαΐᾳ συμβάντα. Καὶ ἴσως ὑπάρχουσι καὶ οἱ κατακρίνοντες τὴν τοιαύτην τοῦ μέρους τούτου ἔκτασιν, διότι, λέγουσιν, ἢ ἀνυπερβλήναι πολυτομώτατον τὸ σύγγραμμα, ἢ θέλει εἶσθαι δυσανάλογον πρὸς τὰ λοιπὰ. Ἀλλὰ τὸ καθ' ἡμᾶς, οὔτε λυπούμεθα ἂν μεγάλῃν λάθῃ ἔκτασιν τὸ σύγγραμμα τὸ ἐξιστοροῦν τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἀναγέννησιν, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶναι ὅλον ἐπίσης ἀκριβολόγον καὶ ἐπίσης ἐπὶ περιέργων καὶ πολυτίμων ἀποδείξεων στηριζόμενον· οὐδ' ἂν ὑπάρχῃ καὶ τις δυσανάλογία μεταξὺ τῶν δύο πρώτων τόμων καὶ τῶν λοιπῶν, εὐρίσκομεν αὐτὴν ἄτοπον καὶ κατακριτέαν, ὡς δὲν κατακρίνομεν τὸ μέγεθος τῶν προπυλαίων συγκρινομένων πρὸς τὸν Παρθενῶνα. Καθὼς ἐκεῖνα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι χρησιμεύουσιν ὡς εἰσόδος εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀποτελοῦσι συγχρόνως καὶ αὐτοτελεῆ μνημεῖον, ἄξιον παντὸς θαυμασμοῦ, οὕτω καὶ ἡ Φιλικὴ ἐταιρία, μετὰ τοῦ παρὰ τὸν Δούναδιν μεγάλου ἐπεισοδίου, ἀποτελοῦσιν οὐ μόνον τὴν προεισχωγὴν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἱστορίαν ἰδίαν, καθ' ἑκντὴν πλήρῃ ἐνδιαφέροντος, καὶ ἰσχυρότατα ὁμιλοῦσαν εἰς παντὸς Ἑλλήνου τὴν καρδίαν. Εἰς ποῖα ὄνειρα δόξης, εἰς ποῖαν ἀτμοσφαῖραν ἠθικοῦ ὕψους ἔζων οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἵτινες ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας ἐμελέτησαν τὴν ἐλευθερίαν, εἰς αὐτὴν καθιέρωσαν τὴν ζωὴν των, καὶ τὴν τοῦ ἔθνους ἐνότητά, ἣν ἡγιάζον τὰ αὐτὰ δάκρυα, συνέσφιζαν διὰ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων! Ὅσον καὶ ἂν εἶχον τὸν κίνδυνον νυχθήμερον ἐπιχειρούμενον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, τὸν φόβον ἐπικυβήμενον εἰς τὸ προσκεφάλαιόν των, ἀλλὰ μακάριοι ἦσαν διότι διὰ τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦς ἔζων εἰς μέγα παρελθὸν καὶ εἰς ἐνδοξὸν μέλλον, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος τοῦ Περικλέους, καὶ ἀνειροπολοῦντες αὐτῆς τὴν ἀνάστασιν. Ἡ συναίσθησις ὅτι ὑπὲρ μεγάλου τοιοῦτου καὶ ἱεροῦ σκοποῦ εἰργάζοντο, ἡγίρει βεβαίως τὴν διάνοιάν των, καὶ ἐπλήρου τὴν ψυχὴν των ὑπερηφάνου ἀγαλλιότητος, καὶ πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν τῷ ἱστορικῷ, ὅστις μετὰ πολλῶν κόπων ἀνῆρευνῆσε τοὺς πλήρεις σιωπῶν προσδοκιῶν, ἐναγωνίων προσπαθειῶν εἰς σκότος ἐγκρυπτομένων, πλήρεις ἀμφιβολίας καὶ μυστηρίων ἐκείνους χρόνους, μᾶς περιέσωσε τὴν εἰκόνα αὐτῶν πλήρη καὶ ἀκριβή, καὶ διετήρησεν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους βίου ἐν τῶν πρωτίστων συμπτωμάτων αὐτῆς, τὴν περιγραφὴν τοῦ εὐγενοῦς ὄργασμοῦ, ἐξ ὧς προέκυψεν ἡ γενναία βλάβστησις τῆς ἐπανάστασεως. Τόσον μάλιστα σπουδαίην καὶ περίεργον θεωροῦμεν τὴν φάσιν ἐκείνην τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας, ὥστε ἀντὶ νὰ κακίσωμεν τὸν συγγραφεὰ ὡς ἀφιερώσαντα αὐτῇ τὸν ὅλον ὁλόκληρον, λυπούμεθα μᾶλλον ὅτι δὲν τὴν ἐξέτεινε περισσύτερον, συγχωνεύων ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ ἀρχαιότερον περὶ Φιλικῆς ἐταιρείας εἰδικόν του δοκίμιον, ὅπως ἐκτεθῇ ἀνελλιπή καὶ ἀρτία ἡ

Ὅμηρος. (Ἰδὲ σελ. 45.)

εἰκὼν τῆς μεγάλης προπαρασκευῆς, ἥτις ὠρίμασε τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τὴν ἐκρηξίν.

Πρώτος, ἴσως πρώτμος, τῆς κατὰ φύσιν, ὑπῆρξε τὸ κίνημα τῶν Περσῶν ἐπὶ τὴν ἐπαρχίαν, τὸ πληροῦν ὁλόκληρον τὸν δεύτερον τόμον, ὑπὸ πᾶσαν δὲ ἐποψίαν ὅν ἄξιον τῆς σπουδαιότητος ἢ ὁ συγγραφεὺς ἀποδίδωσιν εἰς αὐτὸ, διότι προωδοποίησε καὶ διηκούσθη τὴν ἐθνικὴν ἐπανάστασιν, ἰσχυρὸν προκαλέσαν ὑπὲρ αὐτῆς ἀντιπερισπασμὸν, διότι περὶσταται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς τις μικρογραφικὴ τῆς ἐπανάστασεως ταύτης ἐξεικόνισις καὶ περιλήψις, καὶ διὰ τὴν ἐξόχως δραματικὴν, καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ποιητικὴν αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Τῷ ὄντι τὸ δράμα τοῦτο, σκηνὴν ἔχον οὐχὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἐπαρχίας μακροκρυσμέναις καὶ σχεδὸν ξέναις τῇ Ἑλληνικῇ φυλῇ, ἔχει τι τὸ ἰδιαιτὸν καὶ ἀσυνήθιστον, ὡς εἰ διὰ τούτου ἐμφαίνον ὅτι ἡ ἀναγέννησις εἰς τὴν ἐλευθερίαν οὐτε ὠρισμένου τόπου οὐτε ὠρισμένης τάξεως ἢ διακρίσεως ἀνθρώπων ἦν ἰδίον ἔργον, ἀλλ' ἐκπλήρωσις τῶν εὐχῶν, καὶ ἀποτέλεσμα τῆς συμπράξεως πάντων τῶν ἐν Ἀνατολῇ εἰς Χριστὸν πιστευόντων. Ἐν αὐτῇ Ἕλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι, Δάες, Ἀλβανοί, παρουσιάζονται ἐπὶ

τοῦ προσηλίου, οὐχὶ ὑπὲρ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς χώρας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς κοινῆς τοῦ γένους ἐλευθερίας μαχόμενοι. Εἰς δ' ἐν τῷ Δραμῇ ἐκτιθεσθαι καὶ σαφηνίζονται ἐν τῇ ἀλληλοσχίᾳ αὐτῶν τὰ κατὰ τόπον καὶ αἶμα ποικίλα ἐκείνα συμβάντα, ὁμοιογεῖται ὅτι ὁμοίαν γινώσκουσιν δραματικωτέραν ποιητοῦ ἐπίνοιαν, ἔχουσιν ἐν τῇ πλοκῇ περισσοτέραν ἐνότητά, περισσοτέραν ζωηρότητα ἐν τοῖς ἐπεισοδίοις, ἰσχυρότερον καὶ τραγικώτερον διαφέρον ἐν τῇ καταστροφῇ. Ἐν μέγα πρόσωπον ἐπικρατεῖ ὅλον τοῦ δράματος, ὅλων τῶν ἐνεργειῶν τοῦ οὔτου ποικιλοῦ καὶ εἰς ὅλους δίδον τὴν ὥσιν. Εἶναι δ' ὁ πρωταγωνιστὴς οὗτος Ἀλέξανδρος ὁ Ὑψηλάντης, δι' οὗ ἀρχεται καὶ εἰς ὃν ἀπολήγει τὸ πικεῖναι τῆς Δακίης. Περὶ δ' αὐτοῦ καὶ ὑπ' αὐτὸν, εἰς διαφόρους ἀποστάσεις, πράττουσι καὶ συγκροοῦνται διάφορα ἄλλα πρόσωπα, διάφορα συμβέροντα καὶ διάφοροι χαρακτῆρες, εὐγενῆς ἀνταπάρεσις καὶ ἀρχαῖα ἀρετὴ πρὸς ἰδιωτελείαν καὶ βαδιστοσύνην, πατριωτικὴς ἐθνικισμὸς πρὸς δουλοσύνην καὶ πρὸς προδοσίαν, ἡρωϊκὸς ὁμοῖος τῶν λαμπροτέρων ἡμερῶν τῆς ὀργῆς Ἑλλήνων, πρὸς ἀγενεὶς φησὶ τοῦ λαοῦ.

τὰς θυσίας οὐδέτεροί τῶν ἄλλων ἡ σπατάλη καὶ ἡ ἐκδιαίτησις καὶ ἡ ἀρπαγή, τοὺς ὑπὸ τούτων καταβαλλομένους ἀγῶνας πρὸς ὀργανισμὸν καὶ πρὸς διαρρυθμίσειν, ἐκείνων τὸ δυσήνιον καὶ ἡ παρακοή, ἡ τὸ οἰηματικὸν καὶ τὸ φίλαρχον, καὶ ἐν γένει ἡ ἀπειρία ἀνθρώπων συνελθόντων πρὸς σκοπὸν εὐγενῆ καὶ μέγαν, ἀλλ' ἐστερημένων πάσης πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἀναγκαίας πείρας καὶ γνώσεως. Μιμητὴς καὶ διάδοχος τοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ Βοιωτικοῦ, ὁ ἱερὸς Λόχος ἐπότισεν ἐν Σκουλενίῳ καὶ ἀλλαχοῦ διὰ τοῦ ἱεροῦ αἵματός του τὰς πρώτας Ἑλληνικὰς δάφνας, μεμιγμένας μετὰ νεκρικῶν κυπαρίσσεων, καὶ Γεώργιος ὁ Ὀλύμπιος, ὁ κληρονόμος τῆς φήμης τοῦ Λεωνίδου, ἀνῆψεν ἐν Σέκκῳ πυρὰν, ἥτις δι' αἰώνων θέλει συνενοεῖ τὴν λάμψιν τῆς μετὰ τῆς λάμψεως τοῦ Μεσολογγίου, καὶ στέφει δι' ἀκτίνων δόξης τὴν κεφαλὴν τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἀλλ' οἱ ἄφρονες καὶ οἱ ἀναρχικοί, οἱ προδότες καὶ οἱ βίψάσπιδες, ἐπέφεραν τέλος πάντων τὴν θλιβεράν τῆς διαγωγῆς των συνέπειαν, τὴν καταστροφὴν τοῦ Δραγατζανίου, καὶ μετ' αὐτὴν, τὴν αἱματηρὰν διάλυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, φιλοτιμηθέντος ὁμῶς μέχρι τῶν τελειταίων στιγμῶν του νὰ τιμήσῃ τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος ὑπὲρ ἧς ἐμάχετο.

Ἀλλὰ, καὶ ἂν τὰ πάντα ἐν Δακίᾳ ἀπώλοντο, δὲν κατέπεσεν ἐντελὴς ἡ αὐλαία ἐπὶ τοῦ περιπαθοῦς τούτου δράματος, ἀλλ' ἐναπελείποντο ἐτι συγκινητικώτατα τινεὶ σκηναί, ἂν καὶ εἰς ἄτομα περιστάλεντος τοῦ αὐτῶν διαφέροντος. Τῆς ἐν Δακίᾳ μεγάλης φλογὸς οὐδὲν ἔμενε πλὴν τοῦ σπινθῆρος, ὅστις μετέδωκε τὸ πῦρ εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι σεσωρευμένην πυρίτιν, καὶ πλὴν τῆς τέφρας ἐξ ἧς οἱ ἄδελφοὶ Δάκες ἀπῆρταν τὴν ἡμιανεξαρτησίαν των. Ἀλλ' ἔμενεν ὁ τοῦ δράματος ἥρως, ἔμενεν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, πρὸς οὗ τὰς ἐσχάτας τύχας οὐδεμία καρδία φιλελληνική, ἡ καὶ μόνον φιλόανθρωπος, ἐδύνατο νὰ μείνῃ ἀσυμπαθής.

Παρ' οὐθενὸς ἔθνους ἀξιοῦμεν νὰ θυσιάζῃ τὰ ἴδια ἑαυτοῦ συμφέροντα ὑπὲρ συμφέροντος ἄλλων ἐθνῶν, ἔστω καὶ ὅταν τὰ συμφέροντα ταῦτα στηρίζωνται ἐπὶ τῶν ἱερωτέρων βάσεων τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς δικαιοσύνης· οὐχὶ ὅτι νομίζομεν ὅτι ἡ πολιτικὴ πρέπει ἢ δύναται νὰ βαίνει ἐπὶ ἀρχῶν ἀλλοτρίων τῇ ἀρετῇ, ἀλλ' ἵνα πρὸς χάριν τῶν ἐπαγγελλομένων τοῖς πρακτικωτέροις νόας, μὴ φανῶμεν θέλοντες νὰ περιορίσωμεν τὴν ἀποδιδωμένην σπουδαιότητα εἰς τὴν λεγομένην πολιτικὴν ἀνάγκην καὶ εἰς τὸ πολιτικὸν συμφέρον. Ὑπάρχουσιν ὁμῶς τινὲς ἀρχαὶ εὐθύτητος καὶ πρὸς ἑαυτὸν σεβασμοῦ, ὧν ἡ παράβασις εἰς οὐδὲνα ἐπιτρέπεται οὔτε ἰδίᾳ τὴν οὔτε κοινῇ. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, καὶ ὡς ἀπαλλαγὴ χριστιανῶν ἀπὸ ἀλλοπίστων, καὶ ὡς ἐλευθέρωσις λαοῦ δεδουλωμένου, καὶ ὡς ἀναβίωσις λαοῦ ἄλλατε εὐκλεοῦς, ἔπρεπε νὰ ἐλκύσῃ τὴν συμπάθειαν παντὸς ἔθνους χριστιανικοῦ καὶ ἐξπυγνισμένου· καὶ ὁμῶς ἐννοοῦμεν μέχρι τινὸς ὅτι ἡ Αὐστρία ἐκηρύττετο ἐναντία αὐτῆς, ἂν ἐφρόνει ὅτι ὑπ' αὐτῆς ἐβλάπτετο· ἐτι μάλλον ἐννοοῦμεν, ἂν

ἔχουσα μετὰ τῆς Τουρκίας συνθήκην περὶ ἀμοιβαίας ἀποδόσεως τῶν πολιτικῶν προσφύγων, ἐνόμιζεν ἀνγκαιὸν νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὴν τὸ ἐφ' ἑαυτῇ, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν ἐπικράτειάν της προσφυγόντων Ἑλλήνων, καὶ ἐπὶ τοῦ Ὑψηλάντου προσέτι, ὅπως, ἐν ὁμοίᾳ περιπτώσει, ἔχῃ τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτῇ παρὰ τῆς Τουρκίας τὰ ἴσα. Ἀλλ' ὅ,τι ἡ ἱστορία δυσκόλως, φρονοῦμεν, θέλει συγχωρήσει εἰς τὴν τότε διέπουσαν τὸ κράτος ἐκεῖνο πολιτικὴν, εἶναι ὁ πάντοτε καὶ ἐν πάσῃ περιστάσει ἀνάξιος δόλος, πολὺ δ' ἀναξιώτερος ὅταν ἰσχυρὸς δολερῇται ἀσθενῇ, ὡς τοῦτο ἀναμφισβήτητως κατέδειξεν ὁ Κ. Φιλῆμων δι' ἐπισήμων ἐγγράφων. Ἄν ὁ Ὑψηλάντης, ἐν ἀπογνώσει πάσης σωτηρίας, κατέρρευεν εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ παρεδίδοτο εἰς αὐτήν, ἡ Αὐστρία ἐδύνατο, ἴσως καὶ ὤφειλε, νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τὴν Τουρκίαν, καὶ ἴσως εὐγνωμοσύνη θὰ τῇ προσωφείλετο ἂν, ἀντὶ τούτου, περιορίζετο εἰς τὴν αὐστηράν αὐτοῦ καθειρξίν. Ἀλλ' εἰς τὸν Ὑψηλάντην, ἡγούμενον ἐτι τῶν στρατευμάτων του, δυνάμενον ἐτι μετ' αὐτῶν νὰ πολεμήσῃ καὶ ν' ἀποθάνῃ ἢ νὰ ζητήσῃ ἀλλαχοῦ σωτηρίαν, εἰς τὸν Ὑψηλάντην νὰ ὑποσχεθῇ ἐλευθέραν τὴν δίοδον διὰ τῆς ἐπικρατείας της οὐ μόνον διὰ λόγου, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπισήμου διαβητηρίου, δυστυχῶς διὰ τὴν ὑπόληψιν τῶν τότε κυβερνώντων αὐτὴν διατηρηθέντος καὶ δημοσιευομένου ἐν τῇ παρούσῃ ἱστορίᾳ, τοῦτο θέλει ἀποκρούσει τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ πάντων τῶν αἰώνων. Ἄν ὑπερβάντα τὰ ὅριά της, ὤφειλεν ἐνεκα τῶν συνθηκῶν της νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τοὺς Τούρκους ἢ νὰ τὸν φυλακίσῃ, τὸ κοινότερον αἶσθημα τῆς τιμῆς τῇ ὑπηγόρευε νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου ἐν ὅσῳ ἦτον ἐλεύθερος, καὶ νὰ τῷ ἀφήτῃ τὴν ἀῖρσιν τῆς διαγωγῆς του. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Αὐστρίᾳ πάντες οἱ τίμιοι ἄνθρωποι, ἐκτὸς ἂν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης νὰ καταδείξωσι περιστάσεις ἄλλας εἰς ἡμᾶς ἀγνώστους, θέλουσιν ἐγκροδίως λυπεῖσθαι διὰ τὴν ἀπίστην ταύτην δι' ἧς συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ὁ Ὑψηλάντης, ὡς καὶ τὰς ἀσκόπους σκληρότητας, αἵτινες ἐφαρμάκυσαν καὶ ἐδράχυνον τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς συντόμου, καὶ πάσης εἰς τὴν πατρίδα ἀσιερωθείσης ζωῆς του.

Ὁ ἱστοριογράφος ἐκφράζει εὐχὴν, ἣν μεθ' ἡμῶν ἐπικυροῖ βεβαίως πᾶσα Ἑλληνικὴ καρδία, τὸ νὰ μετακομισθῇ καὶ ἀποτεθῇ τοῦ Ὑψηλάντου τα ὅσα εἰς τὴν γῆν ὑπὲρ ἧς ἡγωνίσθη, ὑπὲρ ἧς ἀπέθανε, καὶ ἧς ἡ ἐλευθερία ἦν τὸ λαμπρὸν ὄνειρον πάσης στιγμῆς τῆς ζωῆς του. Καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως ἐνθουσιασμοῦ τοῦ συγγραφέως παραφέρει αὐτὸν ἐνίοτε, δὲν θέλομεν τὸν καίσει διὰ τοῦτο, διότι δικαιούται πᾶν αἶσθημα, ὅσον θερμὸν καὶ ἂν εἶναι, ὑπὲρ τοῦ ἡρώικου καὶ ἐνθουσιώδους ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις πρῶτος συνεταύτισε τὴν τύχην του μετὰ τῆς ιδέας τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερώσεως, καὶ πρῶτος ἠνώφεε τὸ ἐνδοξον αὐτῆς στάδιον. Ἄλλως δὲ πᾶσα ἡ ἱστορία τοῦ Κ. Φιλῆμονος πνέει ἀμερόληψαν, σέβας πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ διάπυρον πατριωτισμὸν. Καὶ

Ἀρχαῖα ἀγγεῖα.

ἂν τις προσέτι τῶν ἐκτιμήσεων αὐτῆς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ πάντοτε ὀρθή, ἢ μὴ παρ' ὀ-
λων παραδεκτή, ἐν τῇ εὐσυνειδήτῳ ἀκριβείᾳ του
παρέχει αὐτὸς πάντοτε τοὺς τρόπους πρὸς ἐπανάρ-
θωσιν, συνοδεύων τοὺς δι᾽ ἰσχυρισμοὺς καὶ τὰς κρίσεις
του διὰ τῶν πρωτοτύπων εγγράφων. Τὰ προτερή-
ματα πάντα ταῦτα καθιστῶσι τὸ σύγγραμμά τοῦ
Κ. Φιλήμονος ἱστορίαν πολὺτιμον διὰ τὴν Ἑλλά-
δα, καὶ ὑπερβολὴ μόνον μετριοφροσύνης τῷ ὑπεγό-
ρευσε νὰ ἐπιγράψῃ αὐτὸ ΔΟΚΙΜΙΟΝ περὶ τῆς Ἑλ-
ληνικῆς ἐπαιναστικῆς.

Ρ.

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ.

—000—

Διὰ τὴν συμπροσόδον πανήγυριν τῶν Ὀλυμπίων,
ὅθεν ἐτελέσθη τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ ἐνιαύσιος ἐορτὴ τοῦ

ἐν Ἀθήναις Πολυτεχνείου διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐξε-
δώκαμεν, ὡς συνήθως, τὸν ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ αὐ-
τοῦ ἐκφωνούμενον κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην λόγον.
Θέλομεν ἡμῶς δημοσιεύσει ξυλογραφήματα τινὰ φι-
λοτεχνηθέντα ὑπὸ τῶν διαγωνισαμένων μαθητῶν
αὐτοῦ. Παραθέτομεν δὲ σήμερον ἐνταῦθα τὸν ὁμη-
ρον, καὶ ἀρχαῖον ἀγγεῖον, ἐκ πρωτοτύπου ἢ πρᾶ-
πλασμάτων ὑπαρχόντων ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΡΑΙΩΤΗΣ.

—000—

Ἐκ Νικολάου τοῦ Ἀρλιώτου, ἀνδρὸς εὐπόρου καὶ
διακεκριμένου, ἐγεννήθη τῷ 1777 ὁ Δημήτριος.
Χάριν τῶν φροντίδων καὶ τῶν παραδειγμάτων τοῦ
ἀρίστου πατρὸς ἀποκτήσας χρηστὰ καὶ φιλελεήμο-